

STADSREVISIONEN
www.stockholm.se/revision.

Nr 1
April 2010
DNR 310-27/2010

Årsrapport 2009

KOMMUNSTYRELSEN

Stadens verksamhet

Räkenskaperna och årsredovisningen är i allt väsentligt upprättad enligt den kommunala redovisningslagen

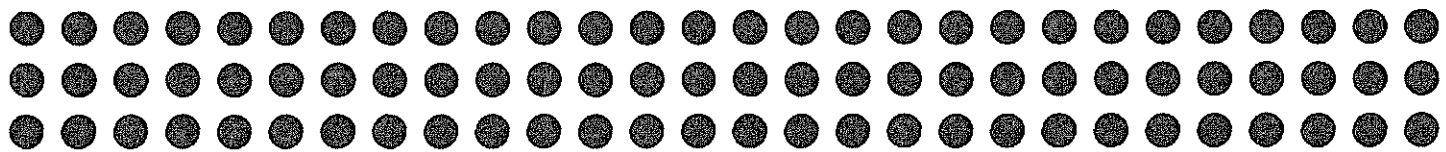
Verksamhetsmålen och de finansiella målen är i allt väsentligt uppnådda

Kommunstyrelsens egen verksamhet

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat är tillfredsställande

Styrning, uppföljning och kontroll är tillräcklig

Bokslut och räkenskaper är rättvisande

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I "årsrapporter" för nämnder och "granskningspromemorior" för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Särskilda granskningar som sker under året publiceras löpande som "revisionsrapporter" och i vissa fall som "promemorior".

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

STADSREVISIONEN

Revisionskontoret

[www. Stockholm.se/revision](http://www.Stockholm.se/revision)

Besöksadress: Hantverkargatan 3 A, 1 tr

Postadress: 105 35 Stockholm

Telefon: 08-508 29 000

Fax: 08-508 29 399

Till Kommunstyrelsen

ÅRSRAPPORT AVSEENDE REVISIONEN AV KOMMUNSTYRELSENS VERKSAMHET FÖR ÅR 2009

Revisorsgrupp 1 har vid sammanträde den 15 april 2010 behandlat bifogade årsrapport. I rapporten redovisas resultatet av den granskning som har utförts under verksamhetsåret. I rapportdel 1 redovisas granskningsiakttagelser avseende kommunstyrelsens övergripande verksamhet och i rapportdel 2 iakttagelser avseende kommunstyrelsens egen verksamhet. Granskning av bokslutet och årsredovisningen redovisas också i årsrapporten. I bilaga till kommunstyrelsens revisionsberättelse redovisas en sammanfattning av revisorernas iakttagelser från granskningen av stadens verksamheter (Årsöversikten). Revisionsberättelsen inklusive Årsöversikten bifogas för kännedom.

Utifrån revisionskontorets årsrapport vill vi särskilt framhålla följande:

Mål – måluppfyllelse

Beträffande uppföljning av målen enligt god ekonomisk hushållning är vår samlade bedömning efter genomförd granskning av stadens nämnder att kommunfullmäktiges inriktningsmål i allt väsentligt har uppfyllts.

Vid revisionskontorets granskning av nämndernas årsredovisningar och årsredovisningen för staden totalt framgår att kommunfullmäktiges verksamhetsmål i allt väsentligt har uppfyllts.

Utöver verksamhetsmålen har kommunfullmäktige fastställt sex finansiella mål. Vi konstaterar att fyra av de sex finansiella målen har uppfyllts helt. De mål som avviker berör soliditeten samt prognossäkerheten.

Årsredovisning 2009

Vår samlade bedömning är att stadens årsredovisning i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed. Avvikelse mot gällande redovisningsprinciper finns när det gäller redovisning av exploateringsfastigheter, investeringar samt periodisering av medlemsintäk-

ter från Sveriges Kommuner och Landsting. Att staden avviker i dessa fall har angetts under avsnittet "Redovisningsprinciper" i årsredovisningen.

De olika delar som ska ingå i en förvaltningsberättelse finns i allt väsentligt redovisade i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen har uppdaterats med information som ska ingå enligt ny rekommendation om Sammanställd redovisning från Rådet för Kommunal Redovisning (8.2). En övergripande analys av hur det ekonomiska utfallet förhåller sig till den budget som fastställts saknas dock i årsredovisningen och bör ingå i förvaltningsberättelsen. Vidare kan den balanskravsutredning som redovisas i förvaltningsberättelsen förbättras.

Yttrande

Vi överlämnar årsrapporten till kommunstyrelsen för yttrande senast den 30 juni 2010.

Stockholm den 15 april 2010

På revisorernas vägnar

Handwritten signature of Bengt Akalla.

Bengt Akalla
ordförande

Handwritten signature of Hans Ravelius.

Hans Ravelius
vice ordförande

Handwritten signature of Stefan Rydberg.

Stefan Rydberg
sekreterare

INNEHÅLL	Sid
I STOCKHOLMS STADS ÅRSREDOVISNING.....	2
1.1 Samlad bedömning.....	2
1.2 Förvaltningsberättelsen.....	2
1.3 Resultaträkningen.....	8
1.4 Balansräkningen.....	10
1.5 Kassaflödesanalys.....	13
1.6 Sammanställd redovisning.....	13
1.7 Enheten för redovisning och finansstrategi.....	14
2 REVISIONSRAPPORTER.....	14

Rapportförteckning

Rapport Granskning av tertialrapport 2 – uppföljning av budget 2009 (november 2009)

Årsrapport 2009 för Kommunstyrelsen (april 2010)

Bilaga 1	Revisionsrapport 2009 redovisningsrutiner och intern kontroll, enheten för redovisning och finansstrategi (internbanken)
Bilaga 2	Förteckning över samtliga revisionsrapporter och promemorior 2009/2010

Inledning

Årets granskning

I denna *årsrapport* redovisas det samlade resultatet av revisionskontorets granskning av kommunstyrelsens övergripande verksamhet.

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Stockholms stads huvudbokslut, årsredovisning och stadens sammanställda redovisning för år 2009
- Kommunstyrelsens styrning och uppföljning av stadens verksamhet och ekonomi

Revisionen genomförs i enlighet med kommunallagen och andra tillämpliga lagar samt i enlighet med reglementet för stadsrevisionen och god revisionsordning i kommunal verksamhet. Inriktningen och omfattningen fastställs av de förtroendevalda revisorerna i den årliga revisionsplanen. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

Årsrapporten har faktakontrollerats av stadsledningskontoret.

Årsrapport 2009

I föreliggande rapport redovisas resultatet av 2009 års granskning i två rapportdelar, nämligen

1. Redovisning av granskningsresultatet avseende kommunstyrelsens övergripande verksamhet mm
2. Redovisning av granskningsresultatet avseende kommunstyrelsens egen verksamhet och granskningsresultatet avseende KF/KS-kansli

Rapportdel I

Redovisning av granskningsresultatet avseende kommunstyrelsens övergripande verksamhet

I STOCKHOLMS STADS ÅRSREDOVISNING

Revisorerna har bland annat till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift är syftet med granskningen av årsredovisningen att bedöma om den är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning och i enlighet med god redovisningssed.

I.1 Samlad bedömning

Revisionskontorets samlade bedömning är att stadens årsredovisning i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed. Avvikelse mot gällande redovisningsprinciper finns när det gäller redovisning av exploateringsfastigheter, investeringar samt periodisering av medlemsintäkter från Sveriges Kommuner och Landsting. Att staden avviker i dessa fall har angetts under avsnittet "Redovisningsprinciper" i årsredovisningen.

Revisionskontorets samlade bedömning är att stadens verksamhet har bedrivits enligt god ekonomisk hushållning. Revisionskontorets granskning av nämndernas årsredovisningar och årsredovisningen för staden totalt visar att kommunfullmäktiges verksamhetsmål i allt väsentligt har uppfyllts. Utöver verksamhetsmålen har kommunfullmäktige fastställt sex finansiella mål. Revisionskontoret konstaterar att fyra av de sex finansiella målen har uppfyllts helt. De mål som avviker berör soliditeten samt prognossäkerheten.

Vid granskningen av nämndernas interna bokslut för år 2009 har revisionskontoret bedömt att en nämnd inte har helt rättvisande räkenskaper, vilket beror på felperiodisering av intäkter. Övriga nämnder har bedömts ha rättvisande räkenskaper.

I.2 Förvaltningsberättelsen

I lagen om kommunal redovisning 3 kapitlet framgår att en förvaltningsberättelse ska ingå i årsredovisningen och i kapitel 4 framgår att denna ska innehålla följande:

- En översikt över kommunens verksamhet samt även sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer
- Samlad redovisning av kommunens investeringsverksamhet
- En redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten
- En utvärdering av målen enligt god ekonomisk hushållning

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

De olika delar som ska ingå i en förvaltningsberättelse finns i allt väsentligt redovisade i årsredovisningen. En övergripande analys av hur det ekonomiska utfallet förhåller sig till den budget som fastställts saknas dock i årsredovisningen och bör ingå i förvaltningsberättelsen. Vidare kan den balanskravsutredning som redovisas i förvaltningsberättelsen förbättras.

Förvaltningsberättelsen har uppdaterats med information som ska ingå enligt ny rekommendation om Sammanställd redovisning från Rådet för Kommunal Redovisning (8.2). Enligt denna ska förvaltningsberättelsen innehålla en redogörelse över de enheter som ingår i den samlade kommunala verksamheten. I redogörelsen klassificeras de juridiska personerna i:

- Koncernföretag med bestämmande respektive betydande inflytande
- Uppdragsföretag av typen andra samägda företag respektive kommunala entreprenader

Avsnittet om ekonomi innehåller en omvärldsanalys samt en ekonomisk och finansiell analys. I den ekonomiska analysen för staden lämnas en redogörelse och analys av årets resultat med förklaringar till intäkts- och kostnadsutvecklingen jämfört med föregående år. Vidare redovisas uppgifter om stadens samlade pensionsåtaganden samt om pensionsmedelsförvaltningen.

Stadsledningskontoret utfärdar årligen detaljerade anvisningar för hur nämnderna ska redovisa sitt ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat i delårsrapporter och verksamhetsberättelser. I anvisningarna för nämndernas verksamhetsuppföljning har stadsledningskontoret i år lagt stor vikt vid att nämndernas årsredovisningar ska fokusera på uppföljning av kommunfullmäktiges inriktningsmål. Kommunstyrelsen har därigenom fått bättre förutsättningar för att kunna bedöma den samlade måluppfyllelsen för staden.

Genom stadsledningskontorets månatliga rapportering av stadens intäkts- och kostnadsutveckling och de månatliga finansrapporterna samt de sammanställda tertialrapporterna får kommunstyrelsen en god bild av stadens ekonomi och den verksamhet som bedrivs.

1.2.1 INVESTERINGSREDOVISNING

Enligt den kommunala redovisningslagen ska förvaltningsberättelsen innehålla en samlad redovisning av stadens investeringsverksamhet.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

I årsredovisningen finns en redovisning av investeringsredovisningens utfall per nämnd med förklaring till avvikelser samt en redovisning av större investeringsprojekt.

Nämndernas nettoinvesteringar uppgår till mnkr 3 690 mnkr (3 522 mnkr år 2008), vilket är 366 mnkr lägre än budget. I budget 2009 har stadsdelsnämnderna och några övriga nämnder fått investeringsanslag för maskiner och inventarier, vilket medfört att tidigare års brister i stadens investeringsredovisning i stort sett har åtgärdats. Det återstår några mindre avvikelser då investeringar i de kommunala bolagens fastigheter understigande 500 tkr får redovisas som en driftkostnad enligt beslut i kommunfullmäktige. Detta har angivits som en avvikande redovisningsprincip i årsredovisningen.

1.2.2 DRIFTREDOVISNING

Enligt den kommunala redovisningslagen ska förvaltningsberättelsen innehålla en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Till årsredovisningsärendet finns i bilaga en redovisning av driftbudgetens utfall per nämnd med förklaring till avvikelser. En övergripande analys av budgetutfallet saknas i årsredovisningen och kan med fördel redovisas i förvaltningsberättelsen.

Stadens nämnder redovisar ett överskott mot budget med 465 mnkr efter resultatöverföringar, stadsdelsnämnderna redovisar en positiv avvikelse med 105 mnkr och facknämnderna redovisar en positiv avvikelse på 360 mnkr.

1.2.3 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Kommunallagens bestämmelser för god ekonomisk hushållning innebär bland annat att kommuner och landsting i sin budget ska ta fram mål och riktlinjer av betydelse för god ekonomisk hushållning. Budgeten ska innehålla mål för såväl verksamheten som ekonomin. Detta innebär att det både ska finnas ett verksamhetsperspektiv och ett finansiellt perspektiv i planeringen.

Revisionskontorets samlade bedömning är att stadens verksamhet har bedrivits enligt god ekonomisk hushållning. Revisionskontorets granskning av nämndernas årsredovisningar och årsredovisningen för staden totalt visar att kommunfullmäktiges verksamhetsmål och finansiella mål i allt väsentligt har uppfyllts.

Kommunfullmäktiges mål för verksamheten

Fullmäktige har fastställt tre inriktningsmål. Dessa är verksamhetsövergripande med ett tidsperspektiv på tre år och gäller för samtliga nämnder. De tre inriktningsmålen är

- Staden ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök
- Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras
- Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Kommunfullmäktige har dessutom formulerat 14 mål för verksamhetsområdet (verksamhetsmål). Dessa verksamhetsmål ska konkretisera inriktningsmålen.

Kopplat till verksamhetsmålen har fullmäktige fastställt drygt 150 indikatorer. För flertalet av indikatorerna har kommunfullmäktige fastställt ett målvärde.

Utöver målen och indikatorerna finns kommunfullmäktiges aktiviteter, vilka är riktade insatser under en begränsad tidsperiod. Aktiviteterna ska bidra till måluppfyllelsen samt ha en ansvarig nämnd. I fullmäktiges budget för finns drygt 200 aktiviteter.

Kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen

Enligt kommunstyrelsen har stadens samlade verksamhet bedrivits enligt god ekonomisk hushållning. Kommunstyrelsen bedömer att de tre inriktningsmålen har uppfyllts. Bedömningen baseras främst på en analys av indikatorernas utfall, vilka ligger till grund för måluppfyllelsegraden av fullmäktiges 14 verksamhetsmål.

Enligt kommunstyrelsens bedömning har samtliga verksamhetsmål uppfyllts utom målet *Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka - trygghet, värdighet och valfrihet ska präglade hela omsorgen*. Enligt kommunstyrelsen är målet delvis uppfyllt. Bedömningen baseras bland annat på att kommunfullmäktiges mål för antalet omsorgslägenheter, andelen genomförandeplaner inom socialpsykiatri inte fullt genomförts, samt att det finns ej verkställda beslut och domar enligt socialtjänstlagen, SoL, och lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning, LSS.

Kommunstyrelsens analys och bedömning av måluppfyllelsen framgår av årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Revisionskontorets bedömning av stadens måluppfyllelse

Revisionskontoret har vid den årliga granskningen av stadens nämnder bedömt i vilken omfattning nämnderna har bidragit till att uppnå kommunfullmäktiges mål. Detta har bland annat skett genom att revisionskontoret har granskat hur nämnderna har arbetat med kommunfullmäktiges verksamhetsmål med tillhörande indikatorer och aktiviteter.

Revisionskontorets samlade bedömning är kommunfullmäktiges tre inriktningsmål har uppnåtts.

Enligt revisionskontorets bedömning har 13 av de 14 verksamhetsmålen uppnåtts. Målet *Kvaliteten inom stadens omsorgsverksamheter ska öka - trygghet, värdighet och valfrihet ska präglade hela omsorgen* har enligt revisionskontorets bedömning delvis uppnåtts. Här delar revisionskontoret kommunstyrelsens analys och bedömning.

I samband med delårsrapporten hösten 2009 bedömde revisionskontoret att verksamhetsmålet *Jobb i stället för bidrag* skulle uppnås delvis. Bedömningen baserades bland annat på att andelen bidragstagare befarades att öka samt att indikatorn för antalet tillhandahållna praktikplatser som Jobbtorg Stockholm kan matcha inte skulle uppfyllas.

För verksamhetsmålet finns åtta indikatorer. Revisionskontorets granskning visar att hälften av indikatorerna har uppfyllts helt eller delvis, bland annat de indikatorer som mäter andelen personer som är beroende av ekonomiskt bistånd. Vidare visar granskningen att indikatorn som mäter andelen flyktingar som är självförsörjande efter introduktion har uppfyllts.

Revisionskontoret kan också notera att antalet bidragstagare har minskat något jämfört med föregående år. Däremot har kostnaderna för ekonomiskt bistånd ökat med 80 mnkr. Detta förklaras av att medelbidraget har ökat under året men även av att de personer som har ekonomiskt bistånd har det i genomsnitt längre tid.

Revisionskontorets granskning visar också att de indikatorer som mäter jobbtorgens verksamhet inte har uppfyllts, däribland indikatorn om antalet tillhandahållna praktikplatser. Det ska också noteras att indikatorn som mäter andelen personer med långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd inte uppnås helt.

Revisionskontorets sammanvägda bedömning är att verksamhetsmålet *Jobb i stället för bidrag* har uppfyllts. Bedömningen baseras på att indikatorerna som mäter andelen personer som är beroende av ekonomiskt bistånd har uppfyllts helt eller delvis samt att antalet bidragstagare har minskat något jämfört med 2008.

Finansiella mål

Utöver verksamhetsmålen har sex finansiella mål fastställts. Utfallet för dessa mål enligt årsredovisningen redovisas nedan:

Mål	Utfall 2009	Uppnått 2009
Periodens ekonomiska resultat enligt balanskravet för år 2009 ska uppgå till 0,1 mnkr.	8,7 mnkr	Ja
Nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkterna inkl finansnetto ska inte överstiga 100 %.	97,1 %	Ja
Soliditeten ska öka jämfört med bokslut 2008 (54,1 % exkl pensionsåtaganden och 40,3 % inkl pensionsåtaganden)	54,2% resp 40,0%	Delvis
Kapitalkostnadernas andel av stadens netto-driftkostnader ska långsiktigt inte överstiga 7 %. I budget 2009 anges 7,2%	7,1 %	Ja
Budgetföljsamheten ska vara 100 %.	98,6 %	Ja
Prognossäkerheten i tertialrapport 2 jämfört med utfallet ska vara max +/- 1 %.	1,5 %	Delvis

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Revisionskontoret konstaterar att fyra av de sex finansiella målen har uppfyllts helt. Målet om soliditeten har uppfyllts delvis (soliditeten inklusive pensionsåtaganden som redovisas som ansvarsförbindelse har inte uppnåtts).

Målet om prognossäkerheten bedöms för stadens nämnder totalt och har inte uppnåtts helt, då prognossäkerheten i tertialrapport 2 jämfört med utfallet blev +1,5 % jämfört med målet på +/- 1 %. Det finns nämnder som enligt revisionskontorets bedömning har haft bristande prognossäkerhet under året. Denna bedömning baseras bland annat på att säkerheten i lämnade prognoser har varit svag i de månadsrapporter som nämnderna har upprättat efter tertialrapport 2.

1.2.4 BALANSKRAVET

I resultaträkningen samt i förvaltningsberättelsen redovisas att staden uppnår balanskravet och att årets resultat enligt balanskravet uppgår till 8,7 mnkr.

Årets resultat uppgår till 120,4 mnkr, från detta belopp har vissa poster räknats bort, vilket framgår av den balanskravsutredning som redovisas i förvaltningsberättelsen.

På intäktssidan har reavinster vid försäljning av anläggningstillgångar räknats bort. Vidare finns enligt kommunallagen möjlighet att ange andra synnerliga skäl att inte räkna med vissa kostnader. Den kommun som använder sig om regeln om synnerliga skäl skall i sin förvaltningsberättelse eller i sin budget redovisa motiven till detta. Staden har valt att räkna bort kostnader på 178,4 mnkr som ska disponeras direkt av eget kapital enligt beslut i kommunfullmäktige 2002 och 2006. Dessa kostnader avser följande (mnkr):

Kostnader Kompetensfonden	12,4
Kostnader E-tjänster	134,3
Ytterstadssatsning	31,6

Som motiv till att inte räkna med dessa kostnader anges att de inte kan hänföras till perioden.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Revisionskontoret har granskat upprättad balanskravsutredning och kan konstatera att denna kan utvecklas. Balanskravsutredningen ska enbart redovisa de kostnader/intäkter som ska räknas bort enligt reglerna i Kommunallagen. Utifrån detta framräknade resultat ska sedan de kostnader som ska räknas bort enligt regeln om synnerliga skäl anges.

1.3 Resultaträkningen

Enligt lagen om kommunal redovisning 5:1 framgår att resultaträkningen skall redovisa samtliga intäkter och kostnader och hur det egna kapitalet har förändrats under året.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Revisionskontoret bedömer att resultaträkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av årets resultat. Resultaträkningen är uppställd i enlighet med lagen om kommunal redovisning och noter finns i tillräcklig omfattning. Interna transaktioner har eliminerats korrekt.

En avvikelse mot god redovisningssed har gjorts när det gäller periodisering av återbetalning av medlemsavgifter från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) på 40,8 mnkr. Enligt god sed ska denna post bokföras på 2009, staden har dock valt att bokföra denna post på 2010. Staden har angett detta i årsredovisningen som en avvikande redovisningsprincip.

Nedan redovisas stadens resultaträkning för 2009 och 2008.

Resultaträkning (mnkr)	2009	2008
Verksamhetens intäkter	9 254	8 803
Jämförelsestörande intäkter	889	1 599
Verksamhetens kostnader	-39 594	-38 843
Jämförelsestörande kostnader	206	-198
Avskrivningar	-627	-607
Verksamhetens nettokostnader	-30 284	-29 245
Skatteintäkter + statsbidrag o utjämn- ning	30 103	29 494
Finansnetto	1 392	1 316
Resultat efter skatter och finansnetto	1 211	1 565
Ianspråktaga avsättningar	391	716
Avsättningar	-1 481	-1 788
Årets resultat	120	493

Periodiseringar

Revisionskontoret har konstaterat att förvaltningarnas rutiner för periodisering av intäkter/inkomster och kostnader/utgifter i stort sett fungerar tillfredsställande. Dock finns vissa brister när det gäller periodisering av intäkter.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 9 254 mnkr och har ökat med 451 mnkr (5,1 %) jämfört med 2008. Vid periodiseringskontroll har noterats att ytterligare intäkter om ca 62 mnkr borde ha bokförts i bokslutet. Detta avser dels trafik- och renhållningsnämnden som har bokat upp ett för lågt belopp (21 mnkr) avseende parkeringsintäkter samt återbetalningen av medlemsavgifter från SKL (41 mnkr).

Som jämförelsestörande intäkter redovisas realisationsvinster vid försäljningar med 889 mnkr.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader uppgår till 39 594 mnkr och har ökat med 751 mnkr (1,9 %) jämfört med 2008. Vid periodiseringskontroll har inte noterats några avvikelser av betydelse.

Som jämförelsestörande kostnader redovisas realisationsförluster vid försäljningar med 28 mnkr samt förbrukning av medel från tidigare års disposition av Eget kapital med 178 mnkr.

Avskrivningar

Redovisade avskrivningar uppgår till 627 mnkr. Årets nettoinvesteringar uppgår till 3 690 mnkr och avskrivningarna täcker 17 % av dessa. Detta är en låg nivå och innebär sannolikt att utrymmet för framtida driftkostnader kan komma att tas i anspråk för att finansiera investeringar.

Avsättningar

Under året har avsättningar tagits i anspråk med 391 mnkr (716 mnkr år 2008). I årsredovisningsärendet redovisas nya avsättningar med 1 481 mnkr (1 788 mnkr år 2008). De nya avsättningarna avser främst infrastrukturella kostnader. För ytterligare kommentarer se avsnittet om avsättningar under avsnitt 1.4 Balansräkning.

Årets resultat

Årets redovisade resultat för staden totalt efter avsättningar uppgår till 120 mnkr och är enligt revisionskontorets bedömning i allt väsentligt rättvisande. Årets resultat före ianspråktagna avsättningar och nya avsättningar uppgår till 1 211 mnkr.

1.4 Balansräkningen

Enligt lagen om kommunal redovisning 5:2 framgår att balansräkningen skall redovisa kommunens samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på dagen för räkenskapsårets utgång. Ställda pantor och ansvarsförbindelser skall tas upp inom linjen.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Revisionskontoret bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättningar, skulder och eget kapital. Balansräkningen är uppställd enligt lagen om kommunal redovisning och omfattar tillräckliga noter. Bilagor/specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

Nedan redovisas stadens balansräkning för 2009 och 2008.

Balansräkning (mnkr)	2009-12-31	2008-12-31
Anläggningstillgångar	50 919	48 197
Omsättningstillgångar	38 210	40 956
Summa tillgångar	89 129	89 153
Summa eget kapital	48 322	48 202
Summa avsättningar	10 906	9 686
Summa långfristiga skulder	4 046	5 966
Summa kortfristiga skulder	25 855	25 298
Summa eget kapital och skulder	89 129	89 153
Ansvars- och borgensförbindelser	1 259	1 984
Stadens pensionsförpliktelser	12 650	12 291
Leasingavtal operationell leasing	623	434

Anläggningstillgångar

Vid granskningen har noterats att engångskostnader för programvarulicenser har redovisats som en materiell anläggningstillgång. Enligt god redovisningssed ska dessa redovisas som en immateriell anläggningstillgång. Staden bör under 2010 göra en översyn över vad som redovisas som materiella anläggningstillgångar för att klargöra om det finns tillgångar som behöver omklassificeras.

Omsättningstillgångar

I bokslutet för 2009 finns 2 230 mnkr bokfört under exploateringsfastigheter. Enligt god redovisningssed ska mark och fastigheter, vars syfte är att avyttras, redovisas som omsättningstillgång istället för anläggningstillgång. En sådan bedömning är också gjord i bokslutet då exploateringskontoret har definierat vilka tillgångar som avser omsättningstillgångar. Ytterligare steg kan med fördel tas under 2010 för att bättre utveckla exploateringsredovisningen så att bedömningar om vilka fastigheter som ska klassificeras som omsättningstillgång kan göras löpande. Staden har angivet detta som en avvikande redovisningsprincip i årsredovisningen.

Eget kapital

Eget kapital per 2009-12-31 uppgår till 48 322 mnkr och har ökat med 120 mnkr under året. I bokslutet för 2006 öronmärktes 850 mnkr avseende IT-utveckling (650 mnkr) och Ytterstadssatsning (200 mnkr). Under åren 2007 - 2009 har 363 mnkr av dessa medel förbrukats. Denna konstruktion med disposition från eget kapital medför att det blir svårt att bedöma stadens ekonomiska ställning. Revi-

sionskontoret anser att all budgetering skall göras i den ordinarie drift- och investeringsbudgeten.

Avsättningar

Pensionsavsättningar inklusive löneskatt uppgår till 2 904 mnkr och har ökat med 130 mnkr enligt beräkningar från SPP/SPV. Beräkningen av pensionsskulden görs enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld, RIPS07. Grunden för beräkningar är pensionsavtalet KAP-KL.

Som framgår av kommentarerna angående övriga avsättningar i resultaträkningen har avsättningar tagits i anspråk med 391 mnkr under 2009 och nya avsättningar med 1 481 mnkr har redovisats i årsredovisningen. Av de nya avsättningarna avser 1 463 mnkr infrastrukturella kostnader.

Beträffande de infrastrukturella kostnaderna finns en beräkning av idag beslutade åtaganden för staden. Posterna har kunnat styrkas genom avtal/överenskommelse med Banverket och Vägverket och/eller beslut i fullmäktige och uppfyller därmed de krav som ställs på en avsättning enligt gällande rekommendation från Rådet för Kommunal Redovisning. De åtaganden som ingår redovisas nedan:

- E 18 Hjulsta-Kista (genomförandeavtal Vägverket)
- Citybanan (genomförandeavtal Banverket)
- Förbifart Stockholm (avtal delfinansiering Vägverket)
- Norra Länken (överenskommelse finansiering Vägverket)
- Tvärförbindelser (Beslut KF 2009-12-14)

Av balansräkningen framgår att den totala avsättningen för infrastrukturella kostnader uppgår till 6 969 mnkr, vilket överensstämmer med beräkning av idag beslutade åtaganden för staden.

Semesterlöneskuld

Semesterlöneskulden är bokförd enligt kalkylerade kvarstående semesterdagar 2009-12-31. Staden bör se över rutinerna för beräkning av semesterlöneskulden så att beräkning kan göras efter aktuell ställning vid årsskiftet.

Panter- och ansvarsförbindelser

Ansvarsförbindelserna inklusive pensionsskulden i förhållande till bokförda tillgångar uppgår till 16 % vilket visar att stadens tillgångar väl täcker de åtaganden som redovisas. Ökningen av pensionsskulden (intjänad till och med 1997-12-31) uppgår till 12 650 mnkr och har ökat med 359 mnkr.

Leasing

Rådets för kommunal redovisning rekommendation nr 13.1 angående redovisning av leasingavtal tillämpas nu av staden fullt ut. I årsredovisningen redovisas finansiell leasing med 0,5 mnkr och operationell leasing med 434 mnkr. I not redovisas dessa åtaganden fördelade på förfallotidpunkter i enlighet med rekommendationen.

1.5 Kassaflödesanalys

Enligt lagen om kommunal redovisning 7:1 skall kommunens finansiering och investeringar under räkenskapsåret redovisas i en finansieringsanalys (kassaflödesanalys).

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Revisionskontoret bedömer att kassaflödesanalysen är upprättad enligt god redovisningssed och redovisar betalningsflödena uppdelat på sektorerna löpande verksamhet, investeringar och finansiering. Likvida medel vid årets slut uppgår till -78,3 mnkr och minskningen under året uppgår till 121,7 mnkr.

1.6 Sammanställd redovisning

Syftet med att upprätta en sammanställd redovisning är att ge en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning, oberoende av i vilken juridisk form verksamheten bedrivs.

Stadens redovisningsprinciper ska vara vägledande vid upprättandet av den sammanställda redovisningen.

I den sammanställda redovisningen ingår boksluten för Stadshuskoncernen, Stockholms stad och övriga bolag inom staden samt Storstockholms brandförsvarsförbund. Bolagens och brandförsvarsförbundets årsredovisningar har granskats av respektive auktoriserad revisor. Stadens bokslut har granskats av revisionskontoret.

Årets resultat i kommunkoncernen uppgår till 5 689 mnkr efter gjorda elimineringar (5 856 mnkr år 2008). Staden redovisar ett positivt resultat på 120 mnkr och koncernen Stockholms Stadshus AB redovisar ett positivt resultat på 8 644 mnkr efter finansnetto.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Enligt revisionskontorets bedömning uppfyller den sammanställda redovisningen syftet att ge en helhetsbild av stadens ekonomiska ställning, resultat och åtaganden.

En omfattande analys av den ekonomiska ställningen redovisas i årsredovisningen, vidare ingår en översiktlig beskrivning av verksamheten och viktiga händelser under året som redovisas i förvaltningsberättelsen.

1.7 Enheten för redovisning och finansstrategi

Revisionskontoret har med hjälp av externa finansrevisorer granskat redovisningsrutiner och intern kontroll avseende internbankens verksamhet inom enheten för redovisning och finansstrategi. Rapporten redovisas i bilaga 1.

2 REVISIONSRAPPORTER

Nedan redovisas en kort sammanfattning av de revisionsrapporter som berör kommunstyrelsen utifrån styrelsens ansvar för ledning och samordning av den kommunala verksamheten samt att ha uppsikt över nämnderna och de kommunala bolagen. Dessa rapporter ligger till grund för revisionskontorets samlade bedömning av kommunstyrelsens verksamhet och har tidigare överlämnats till styrelsen för yttrande.

Styrning och uppföljning av miljöprogrammet (Rapport nr 7, oktober 2009)

Revisionskontoret har översiktligt granskat former för styrning och uppföljning mot målen i stadens miljöprogram. Granskningen har omfattat kommunstyrelsen, Stockholm Stadshus AB, miljö- och hälsoskyddsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB och Skolfastigheter i Stockholm AB. I det följande redovisas de väsentligaste iakttagelserna och kommentarerna som rör kommunstyrelsen.

Genom fullmäktiges beslut om miljöprogrammet för åren 2008-2011 fick kommunstyrelsen i uppdrag att utveckla och fastställa uppföljningsmetoder och integrera uppföljningen av miljöprogrammet i stadens integrerade ledningssystem ILS.

Kommunstyrelsen har integrerat miljöprogrammet i ILS genom att fullmäktige har fastställt 19 indikatorer kopplade till ett antal av delmålen i miljöprogrammet. Särskilt utpekade nämnder har härutöver fastställt 31 indikatorer för uppföljning

av resterande delmål i programmet. Den centrala styrningen och uppföljningen av miljöprogrammet har enligt revisionskontoret förbättrats jämfört med tidigare program då uppföljningen tidigare till stora delar genomfördes utanför ILS.

För att fullmäktige ska få en uppföljning av miljöprogrammets samtliga delmål bör enligt revisionskontoret fullmäktige få en redovisning av utfallet för samtliga delmål och indikatorer någon gång under och efter programperiodens slut. Uppföljningen bör vidare omfatta hela kommunkoncernen, vilket inte sker idag. Revisionskontoret anser att kommunstyrelsen bör föreslå kommunfullmäktige att förtydliga i vilken omfattning bolagen ska omfattas av KF:s indikatorer avseende miljöprogrammet.

Kommunstyrelsen har lagt fast metoder för hur indikatorerna ska mätas. Revisionskontorets granskning visar att det är angeläget att definitioner och mätmetoder fortsätter att utvecklas. Bland annat när det gäller energiförbrukningen finns osäkerhet som kommer sig av bristfälligt dataunderlag samt otydliga definitioner och tillvägagångssätt.

Kommunstyrelsen har yttrat sig över revisionsrapporten. Kommunstyrelsen framhåller stadsledningskontorets arbete med att successivt utveckla uppföljningen av miljöprogrammet i takt med att mål och indikatorer i ILS-webb utvecklats för samtliga målområden. Kommunstyrelsen framhåller också att i samband med årsredovisningen 2009 kommer kommunstyrelsen att lämna en mer samlad redovisning av nämndernas arbete med miljöprogrammets delmål och samtliga indikatorer för det gångna året. Kommunstyrelsen delar revisionskontorets uppfattning att hela kommunkoncernen bör inkluderas i uppföljningen. Förtydliganden om detta har gjorts i budget 2010.

Stadens externa kommunikation (Rapport nr 9, september 2009)

Revisionskontoret har granskat om stadens kommunikationspolicy stöder verksamhetsmålen och hur väl den följs av utbildningsnämnden, exploateringsnämnden, stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta och Farsta, Micasa Fastigheter i Stockholm AB samt Stockholms Stads Bostadsförmedling AB.

Granskningen visade att kommunikationspolicyn är känd på en övergripande nivå inom de granskade förvaltningarna och bolagen. Den grafiska profilen uppfattas över lag som tydlig. Merparten av granskade bolag och förvaltningar använder stadens logotyp S:t Erik.

Uppföljning av olika informationsinsatser sker sällan eller mer sporadiskt på de granskade förvaltningarna. De bör därför utveckla sin uppföljning och utvärdering som visar att den externa informationen fått avsedd effekt i relation till stockholmarna.

I strategin för Stockholm webb framgår att det krävs kontinuerlig uppföljning, utvärdering och mätning av intranätet och den externa hemsidan. För att kunna bedöma effekter är det viktigt att få kunskap om användarvänlighet, surfbenägenhet m.m. Erfarenheter från Bostadsförmedlingens statistikuppföljning kan tas tillvara.

Flera av de granskade förvaltningarna och bolagen anser att det är otydligt när The Capital of Scandinavia och andra budskap ska användas och önskar mer vägledning i när de olika budskapen ska användas.

Staden har en mångfald av olika informationskanaler såsom webb, trycksaker och olika mötesformer. Skolorna visar ofta goda exempel på uppfinningsrikedom när det gäller att hitta nya kommunikationskanaler. Ett annat gott exempel är Farsta stadsdelsförvaltning som driver ett projekt kring uppsökande verksamhet för äldre.

De granskade förvaltningarna anser att stadsledningskontorets kommunikationsstab är ambitiös och gärna ger stöd. Bolagen, däremot, uttrycker behov av större självständighet och mindre inblandning från stadsledningskontoret.

Kommunstyrelsen har lämnat ett yttrande över rapporten och anser bland annat att det är tillfredsställande att revisorerna i huvudsak är positiva till hur arbetet med den externa kommunikationen bedrivs.

Det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar (Rapport nr 11, november 2009)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar. Granskningens syfte har varit att följa upp och bedöma hur utbildningsnämnden arbetar med det kommunala uppföljningsansvaret, vilka åtgärder som vidtas för målgruppen samt hur samverkan med andra berörda nämnder (stadsdelsnämnder och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden) fungerar. I uppdraget har också ingått att följa upp en tidigare granskning inom området (Rapport nr 1, 2005).

Följande nämnder har ingått i granskningen: utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden.

Sammantaget visar granskningen att ansvar och uppdrag mellan berörda nämnder är oklart. Olika tolkningar finns dessutom hos de berörda nämnderna om uppdra-

gets ansvar och innebörd. Framförallt gäller detta det uppsökande arbetet för ungdomarna. Det är angeläget att uppdragets innebörd tydligt definieras och att samverkan mellan berörda nämnder utvecklas. Kommunstyrelsen bör därför ta fram ett förslag till fullmäktige där ansvaret tydliggörs.

Kommunstyrelsen anger i sitt yttrande att det är tydligt att det lagstadgade uppföljningsansvaret för ungdomar i åldern 16-19-åringar åvilar utbildningsnämnden, vilket också är fastslaget i stadens budget för 2009. Kommunstyrelsen menar vidare att det är angeläget att utveckla arbetet för att tillförsäkra ungdomar 16-19 år en förankring i utbildning eller egen försörjning och minimera riskerna för tidigt utanförskap. I yttrandet understryks vikten av samverkan mellan berörda nämnder och hänvisning görs till det uppdrag som gavs i budgeten att utbildningsnämnden och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ska ta fram ett förslag till nya former av samverkan mellan skola och socialtjänst.

De granskade nämnderna har i sina yttranden framfört att ansvaret för uppföljningen av 16-19-åringarna bör klargöras.

Är stadens integrerade ledningssystem, ILS, ett effektivt system för ledning, styrning och uppföljning (Rapport nr 14, december 2009)

Revisionskontoret har granskat och bedömt om stadens integrerade ledningssystem (ILS) och rapporteringsverktyget ILS-webb utgör ett bra stöd för kommunstyrelsen att leda, samordna och följa upp stadens samlade verksamhet. Det har även ingått att granska om ILS och ILS-webb är ett bra stöd för nämnderna i deras planerings- och uppföljningsarbete. Därtill har revisionskontoret granskat om ILS har utvecklats i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Granskningen visar att ILS och ILS-webb är ett effektivt stöd för kommunstyrelsen att leda, samordna och följa upp nämndernas samlade verksamhet. Den information som nämnderna rapporterar i ILS-webb tillsammans med stadsledningskontorets analyser utgör ett tillräckligt underlag för kommunstyrelsen att bedöma om staden verksamhet bedrivs enligt god ekonomisk hushållning.

Revisionskontorets bedömning är att ILS och ILS-webb även är ett stöd för nämnderna. Nämnderna kan inom ramen för ILS komplettera med egna mål, indikatorer och aktiviteter. Detta gör att nämnderna kan anpassa sina verksamhetsplaner och uppföljningsdokument utifrån egna förutsättningar och behov.

Revisionskontoret kan vidare konstatera att kommunstyrelsen har, med några undantag, utvecklat ILS i enlighet med kommunfullmäktiges beslut. Av de brister som har framkommit vid granskningen vill revisionskontoret lyfta fram följande.

Mindre än hälften av nämndledamöterna anser att de har tillräckliga kunskaper om ILS, ännu färre känner till ILS-webb. Revisionskontoret rekommenderar därför kommunstyrelsen att tillse att de förtroendevalda politikerna får utbildning i ILS och information om ILS-webb.

Ungefär hälften av nämndledamöterna tycker att de är delaktiga i arbetet med att ta fram verksamhetsplaner. Vid verksamhetsuppföljningarna är siffran något lägre. Enligt revisionskontoret är det angeläget att dialogen mellan nämnderna och förvaltningsledningarna utvecklas. Detta är viktigt, inte minst mot bakgrund av att det är nämnden som har det yttersta ansvaret för den verksamhet som bedrivs.

Kommunstyrelsen skriver i sitt yttrande att kunskapen om ILS och ILS-webb måste bli bättre. Detta bör ske genom att stadens förtroendevalda får utbildning i ILS samt information om ILS-webb. Även kontakterna mellan kommunstyrelsen och nämnderna bör utvecklas.

Stadens upphandlingsverksamhet (rapport nr 15, december 2009)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av hur stadens upphandlingspolicy följs och är förankrad hos ett antal nämnder samt om ansvars- och rollfördelningen är tydlig mellan kommunstyrelsen och servicenämnden. För att belysa hur leverantörer uppfattar staden som kund har även en enkätundersökning genomförts.

Granskningen visar att 12 av 14 granskade upphandlingar i stort har bedrivits i enlighet med LOU och stadens upphandlingspolicy. Den visar också att ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan serviceförvaltningen och stadsledningskontoret kan förtydligas.

Vidare framgår av granskningen att nämnderna bör utveckla sin avtalsförvaltning genom att följa upp leverantörers åtaganden. Avstämningsmöten med leverantörer bör hållas regelbundet och protokollföras. Leverantörers seriositet måste följas upp även under pågående avtalsperiod.

Stadens upphandlingspolicy bidrar inte i tillräcklig omfattning till att även småföretagare kan delta i stadens upphandlingar. Leverantörsundersökningen visar att det främst är större företag som är leverantörer eller anbudsgivare i de studerade upphandlingarna. Kommunstyrelsen har inte definierat vad den avser med små företag. Granskningen visar vidare att nämnderna önskar mer vägledning i hur de bör agera för att främja konkurrens och småföretagande.

Granskningen visar att samordningen vid likartade upphandlingar behöver förstärkas för att säkerställa likvärdiga krav och utvärderingsgrunder i stadens upphandlingar. Kommunstyrelsen bör verka för att stadens nämnder i upphandlingsfrågor uppfattas som en enhetlig organisation. Den övergripande uppföljningen och utvärderingen av stadens samlade upphandlingsverksamhet kan också utvecklas och ske mer systematiskt.

Kommunstyrelsen redovisar i sitt yttrande att den kommer beakta önskemålet om att förtydliga vägledningen angående nämndernas arbete för att främja konkurrens och småföretagande. Stadsledningskontoret kommer inom kort att påbörja arbetet med att ta fram en rekommendation för utvärderingsmodeller av stadens upphandlingsverksamhet. Vidare framför kommunstyrelsen att det är angeläget att förbättra förfarandet i upphandlingar och att det är viktigt att berörda parter åtgärdar de brister som påtalas så att verksamheten förbättras och därmed servicen mot medborgarna.

Stefan Rydberg
Enhetschef

Mats Bergqvist
Revisor

Granskning av intern kontroll

Inledning

ÖhrlingsPricewaterhouseCoopers AB (PwC) granskar på uppdrag av Revisionskontoret, Stockholms Stad, internbankens verksamhet inom enheten Redovisning och finansstrategi. Granskningen syftar till att biträda Revisionskontoret i huruvida den interna kontrollen för den finansiella rapporteringen är ändamålsenlig.

Bakgrund

De centrala funktionerna i Stockholms Stad är organiserade i Stadsledningskontoret. Inom Stadsledningskontoret ansvarar Finansavdelningen bl. a. för redovisning, uppföljning och ekonomisk analys. Enheten "Redovisning och finansstrategi" utgör en del av Finansavdelningen. Enheten fungerar bland annat som internbank och ansvarar för koncernens upplåning, placeringar samt analys av och hantering av kommunkoncernens finansiella risk. Staden använder valutaderivat i begränsad omfattning och då enbart för att hantera den valutarisk som uppstår i det fall upplåning sker i utländsk valuta. Räntederivat ingås för att hantera ränterisk.

Stadens finansiella tillgångar uppgick per 2009-12-31 till 1,7 Mdr och de finansiella skulderna till 8,0 Mdr. Finansiella tillgångar utgörs i huvudsak av fordran på Fortum-koncernen medan de finansiella skulderna i huvudsak utgörs av obligationslån. Fordringar i koncernkontosystemet på bolag i kommunkoncernen uppgick vid samma tid till 32,3 Mdr och skulderna till 13,2 Mdr.

Granskningen genomfördes under november och december. Baserat på upprättad granskningsplan som godkänts av Revisionskontoret inriktades granskningen på följande områden:

- Intern kontroll och redovisning av finansiella transaktioner
- Finanspolicy och riskhantering

Resultat av granskningen

Intern kontroll och redovisning av finansiella transaktioner.

Granskningen har omfattat de resultat- och balansposter där redovisningsansvaret åligger internbanken. Vi har gått igenom hur verksamheten inom enheten Redovisning och finansstrategi är organiserad och hur ansvarsområden är fördelade. Vi har gått igenom behörigheter och fullmakter i finanssystem.

Vi har stickprovvis kontrollerat hantering av genomförda affärer, och följt ingångna transaktioner från den initiala registreringen i finanssystemet och dess hantering i redovisningen. Vi har granskat att dualitet råder i utbetalningar som sker hos internbanken. Vi har tagit del av och bedömt redovisningsmanual i syfte att säkerställa konsekvent hantering av redovisningsregler. Vi har granskat hur de finansiella instrumenten redovisas och värderas samt gjort en genomgång av bokslutsprocess.

Vi har i samband med vår granskning noterat att det finns detaljerade arbetsbeskrivningar inom internbanken vilket är positivt och minskar personberoendet. Dessa detaljerade arbetsbeskrivningar är under genomgång av ny medarbetare på Back-Office.

I samband med vår granskning har vi identifierat följande iakttagelse avseende redovisningsprinciper.

Stadens redovisning styrs av lagen om kommunal redovisning och rekommendationer utgivna av Rådet för kommunal redovisning. Reglerna om redovisning av finansiella instrument är knapphändiga. Detta ställer större krav på dokumenterade redovisningsprinciper. Vi har i samband med vår granskning erhållit ett utkast till redovisningsprinciper och fått information om att ett arbete har påbörjats i syfte att fastställa dessa redovisningsprinciper. Vägledning kan ej erhållas i den beskrivning som görs av tillämpade redovisningsprinciper i årsredovisningen.

Vi har i samband med vår granskning noterat att upplupen ränta i swappar redovisas brutto. Då betalning av ränta sker med nettobelopp bör de upplupna räntorna redovisas med ett nettobelopp.

Vi rekommenderar att:

Staden slutför påbörjat arbete och fastställer redovisningsprinciperna för finansiella instrument.

Staden överväger huruvida beskrivning av redovisningsprinciper för finansiella instrument kan utvecklas i årsredovisningen.

Den upplupna räntan i respektive swap redovisas till ett nettobelopp, antingen som fordran alternativt som en skuld.

Stockholms Stads kommentar:

Påbörjat arbete kommer att slutföras i syfte att fastställa redovisningsprinciper för finansiella instrument. I detta arbete kommer även ställning tas om hur den upplupna räntan i respektive swap ska redovisa.

Staden ser över hur en beskrivning av redovisningsprinciper för finansiella instrument kan utvecklas i årsredovisningen.

Finanspolicy och riskhantering

Vi har tagit del av finanspolicyn och bedömt huruvida denna på ett tydligt sätt definierar och fördelar ansvar, anger mandat och limiter på ett tydligt sätt, beskriver den rapportering som skall ske samt att rapporteringsstruktur är tydligt. Detta omfattar även hantering av eventuella överträdelser mot gällande finanspolicy.

Vi har i vår granskning tagit del av riskrapportering samt gått igenom rutinen för upprättande av den finansiella månadsrapporten. I denna rapport presenteras koncernkoncernens samt Stadens nettotillgångar, dvs. innefattar även de fordringar och skulder som finns mot Stadens koncernbolag inklusive saldo på Nordeas toppkonto.

I samband med vår granskning har vi identifierat följande iakttagelse avseende finanspolicy och riskhantering.

Av finanspolicy framgår att limit inkl. borgensåtaganden max får uppgå till visst belopp för Stadens koncernbolag. I månadsrapporten presenteras limituppföljning för Stadens koncernbolag. I denna uppföljning beaktas enbart saldot på koncernkontot trots att det för vissa koncernbolag även finns borgensåtaganden i form av pensionsåtaganden. Eftersom de limiter som är angivna i koncernkontosystemet avser det totala beloppet för beslutad limit finns en risk att överträdelse kan ske av limiter. Vi har i vår granskning ej noterat att överträdelse de facto har skett.

Vi rekommenderar att:

Vid limitsättning i kontostrukturen skall belopp för borgensåtagande avräknas för att säkerställa att överträdelse av limit ej kan ske.

Vid limituppföljningen i månadsrapport skall borgensåtagande adderas till utnyttjad limit på koncernkonto för respektive bolag så att det totala limitutnyttjandet framgår av den finansiella månadsrapporten.

Stockholms Stads kommentar:

Vi har i den finansiella månadsrapporten per 2009-12-31 åtgärdat detta.

Sammanfattande bedömning

Vår uppfattning är att verksamheten kännetecknas av noggrannhet och detaljerade kontroller samt att dualitet råder inom internbankens ansvarsområden. I kombination med ett relativt begränsat antal transaktioner så minskar risken för fel.

Baserat på vår granskning är vår övergripande bedömning att den interna kontrollen inom internbanken är tillfredställande.

Stockholm 2010-01-29

Anders Hägg
Certifierad kommunal revisor

Christina Asséus Sylvén
Auktoriserad revisor

BILAGA 2

Revisionsrapporter under perioden
april 2009 – mars 2010

Samtliga rapporter finns tillgängliga på www.stockholm.se/revision

- 2009:07 Styrning och uppföljning av miljöprogrammet
  - 2009:08 Stadshuset – Upprustning av Wallenbergs gård
  - 2009:09 Stadens externa kommunikation
  - 2009:10 Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens interna kontroll av
tillståndsgivningen
Uppföljning av tidigare granskning
  - 2009:11 Det kommunala uppföljningsansvaret för 16-19-åringar
  - 2009:12 Skolans insatser för elever med ofullständiga betyg
  - 2009:13 Rektors roll och ansvar
  - 2009:14 Är stadens integrerade ledningssystem, ILS, ett effektivt system
för ledning, styrning och uppföljning?
  - 2009:15 Stadens upphandlingsverksamhet
  - 2010:01 Granskning av AB Stadsholmens försäljning av fastigheter till
bostadsrättsföreningar
  - 2010:02 Vakant
  - 2010:03 Öppenvårdsinsatser för barn och unga – Styrning, uppföljning
och kontroll
  - 2010:04 Jobbtorg Stockholm
-

RAPPORTDEL 2

KOMMUNSTYRELSENS EGEN VERKSAMHET

Sammanfattning

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat är tillfredsställande

Kommunstyrelsens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat är för verksamhetsåret 2009 tillfredsställande. För stadsledningskontorets verksamhet redovisas en positiv avvikelse mot budget med 53 mnkr. Den positiva avvikelsen förklaras bland annat av ökade intäkter för uthyrning av lokaler samt för visningsenhetens verksamhet. Därtill har kostnaderna blivit lägre på grund av tidsförskjutningar i projektet Gemensam service IT.

Enligt revisionskontorets bedömning har kommunstyrelsen i allt väsentligt uppnått fastställda mål och genomfört i verksamhetsplanen angiven verksamhet.

Styrning, uppföljning och kontroll är tillräcklig

Kommunstyrelsens egna mål ansluter till kommunfullmäktiges mål. Till de egna målen har ett flertal aktiviteter tagits fram. Enligt revisionskontorets bedömning är verksamhetsplanen ett tydligt styrdokument.

Lämnade prognoser för stadsledningskontorets verksamhet har varit tillförlitliga.

Revisionskontoret har granskat Stadshusshopens rutiner för hantering av entré- och butikskassorna. Granskningen visar att det finns fungerande kassa- och kontanthanteringsrutiner men kan samtidigt notera att den interna kontrollen kan stärkas ytterligare.

Egenkontroller har genomförts i enlighet med fastställd internkontrollplan. Efter genomförda kontroller har styrelsen fått en bra bild över vilka av de granskade rutinerna som har tillräcklig intern kontroll samt vilka rutiner som behöver utvecklas.

Bokslut och räkenskaper är rättvisande

Kommunstyrelsens bokslut och räkenskaper för den egna verksamheten är rättvisande.

INNEHÅLL

Sid

1	Årets granskning	1
2	Styrelsens resultat.....	1
2.1	Ekonomiskt resultat.....	2
2.2	Verksamhetens resultat.....	3
3	Styrning, uppföljning och kontroll.....	3
3.1	Styrelsens styrning och uppföljning under året.....	3
3.2	Intern kontroll	4
3.3	Representation	7
4	Styrelsens bokslut och räkenskaper.....	7
5	KF/KS Kansli	8

Bilagor

Bilaga 1 Revisionskontorets bedömningskriterier

I Årets granskning

I denna årsrapport redovisas det samlade resultatet av revisionskontorets granskning av *kommunstyrelsens egen verksamhet* avseende år 2009.

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Nämndens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat
- Nämndens styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten
- Nämndens bokslut, delårsrapport och räkenskaper

Revisionen sker i enlighet med kommunallagen och andra tillämpliga lagar samt i enlighet med reglementet för stadsrevisionen och god revisionssed i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning av nämnden. Revisionskontorets bedömningskriterier redovisas i *bilaga 1*.

Årsrapporten har faktakontrollerats av stadsledningskontoret.

En förteckning över stadsrevisionens samtliga revisionsrapporter under perioden april 2009 – mars 2010 redovisas i *bilaga 2*.

2 Styrelsens resultat

I detta avsnitt redovisas revisionskontorets bedömning av om styrelsens resultat är förenligt med kommunfullmäktiges mål, uppdrag och budget samt de beslut, riktlinjer och föreskrifter som gäller för verksamheten. Vidare bedöms om verksamhetens resultat och resurser står i ett rimligt förhållande till varandra.

Sammanfattningsvis bedömer revisionskontoret att kommunstyrelsens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat för året är tillfredsställande.

2.1 Ekonomiskt resultat

Styrelsen redovisar följande budgetutfall och avvikelser för år 2009.

Budgetutfall (Avsnitt 2.1)

Mnkr	Budget	Utfall	Bokslut		Budget- avvikelse 2008
	2009		2009	Avvikelse	
Driftbudget Verksamhet					
Kostnader	1 722,3	1 625,5	96,8	5,6%	-0,7
Intäkter	710,3	680,6	-29,7	-4,2%	35,3
Verksamhetens net- tokostnader	1 012,0	944,9	67,1	6,6%	34,6
Avskrivningar	1,4	1,4	0,0		0,1
Internräntor	0,0	0,0	0,0		0,1
Driftbudgetens net- tokostnader	1 013,4	946,3	67,1	6,6%	34,8
Justerat netto, efter resultatöverföringar		946,3	67,1	6,6%	34,8
Investeringsplan					
Utgifter	1,0	0,7	0,3	30,0%	
Inkomster	0,0	0,0	0,0		
Nettoutgifter	1,0	0,7	0,3	30,0%	0,0

Av kommunstyrelsens nettobudget utgörs drygt 500 mnkr av centralt avsatta medel, bland annat för omstrukturering, e-tjänster och miljömiljarden. Avvikelserna på kostnads- respektive intäktssidan förklaras till stor del av att de centralt avsatta medlen inte har tagits i anspråk i planerad utsträckning.

För stadsledningskontorets verksamhet redovisas en positiv budgetavvikelse på 53 mnkr. Kostnaderna blev 8 mnkr lägre än budget och intäkterna blev 45 mnkr bättre. Avvikelserna förklaras bland annat av ökade intäkter för uthyrning av lokaler samt för visningsenhetens verksamhet. Tidsförskjutningar i projektet Gemensam service IT (GS-IT) förklarar att kostnaderna har blivit lägre.

2.2 Verksamhetens resultat

Mål och uppdrag

Revisionskontoret bedömer att kommunstyrelsen under år 2009 i allt väsentligt har nått årsmålen för kommunfullmäktiges indikatorer samt genomfört de aktiviteter kommunfullmäktige har fastställt. Därtill har styrelsen i allt väsentligt uppnått sina egna mål.

3 Styrning, uppföljning och kontroll

I detta avsnitt redovisas revisionskontorets bedömning av om styrelsen har ett system för styrning, uppföljning och kontroll som säkerställer en ändamålsenlig verksamhet, bidrar till en god ekonomisk hushållning för staden samt ger en tillräcklig säkerhet inom styrelsens organisation och verksamhet.

Sammanfattningsvis bedömer revisionskontoret att *kommunstyrelsens* styrning, uppföljning och kontroll av den egna verksamheten är tillräcklig.

3.1 Styrelsens styrning och uppföljning under året

Styrelsens lednings- och styrdokument

Revisionskontoret har granskat kommunstyrelsens verksamhetsplan för år 2009 och bedömer att styrelsens egna mål för verksamhetsområdet ansluter till kommunfullmäktiges mål. Till de egna målen har ett flertal aktiviteter tagits fram.

Enligt revisionskontorets bedömning är verksamhetsplanen ett tydligt styrdokument.

Styrelsens uppföljning av ekonomi och verksamhet

Av tabellen på nästa sida framgår att kostnaderna blev 62,3 mnkr högre än prognosen i tertialrapport 2 medan intäkterna blev 50,3 mnkr lägre. Sammantaget ger det en nettoavvikelse med 12,0 mnkr eller 1,3 %.

Avvikelseerna på kostnads- respektive på intäktssidan förklaras även här av att centralt avsatta medel för bland annat för omstrukturering, e-tjänster och miljömiljarden inte har tagits i anspråk av nämnderna i planerad utsträckning. Dessa avvikelser har inte någon påverkan på kommunstyrelsens resultat då medlen endast administreras av stadsledningskontoret.

För stadsledningskontorets verksamhet uppgår avvikelsen mellan prognos 2 och bokslutet till knappt 10 mnkr.

Styrelsen har lämnat följande ekonomiska prognoser under året.

Mnkr	Tertial- rapport 1	Tertial- rapport 2 (T2)	Bokslut 2009	Avvikelse T2 - bokslut	
Driftbudget					
Verksamhet					
Kostnader	1 743,6	1 687,8	1 625,5	62,3	3,7%
Intäkter	773,3	730,9	680,6	-50,3	-6,9%
Verksamhetens net- tokostnader	970,3	956,9	944,9	12,0	1,3%
Avskrivningar	1,4	1,4	1,4	0,0	
Internräntor	0,0	0,0	0,0	0,0	
Driftbudgetens net- tokostnader	971,7	958,3	946,3	12,0	1,3%
Justerat netto, efter resultatöverföringar	971,7	958,3	946,3	12,0	1,3%
Investeringsplan					
Utgifter	1,0	0,7	0,7	0,0	0,0%
Inkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nettoutgifter	1,0	0,7	0,7	0,0	0,0%

3.2 Intern kontroll

Revisionskontoret har granskat styrelsens interna kontroll och bedömer att den är tillräcklig men att det finns områden där den interna kontrollen kan förbättras.

Stadshushopens rutiner för hantering av entré- och butikskassor

Revisionskontoret har med stöd av konsult genomfört en fördjupad granskning av Stadshushopens rutiner för hantering av entré- och butikskassorna.

Syftet med granskningen har varit att granska den interna kontrollen vad gäller hanteringen av kassasystemet och kontanthantering samt IT-miljön avseende behörighetsrutiner, säkerhet och drift.

Resultatet av granskningen sammanfattas här nedan.

Kassarutiner

Kartläggningen av kassarutinerna visar att det finns en arbetsfördelning vilket innebär att det är mer än en person som är delaktig i rutinerna. Det finns även flera inbyggda kontroller i rutinerna vilket tryggar säkerheten i hanteringen.

Någon kassapolicy finns inte inom Stadsledningskontoret. Det finns lokala riktlinjer för kassahantering och rutinbeskrivningar som omfattar delar av kassaprocessen. Riktlinjerna är inte heltäckande och behöver utvecklas för att trygga den interna kontrollen.

Försäljningsinkomsterna vid Stadshusshopen uppgår i genomsnitt till 52 tkr per dag och bokförs en gång i veckan via bokföringsorder. Enligt redovisningslagens regler ska kontanta inbetalningar bokföras nästkommande arbetsdag, vilket inte uppfylls med nuvarande rutiner.

Behörighetsrutiner

Behörighetsrutinerna behöver förbättras. Det sker ingen regelbunden genomgång av tilldelade behörigheter till kassasystemen och det saknas en formaliserad rutin kring tillägg/borttag av behörighet. Vid kontroller visade det sig att flera vikarier/sommarvikarier ligger kvar som aktiva användare i systemet.

Drift och säkerhet i systemet

I kassa- och entrésystemet ställs inga krav på att användarna ska byta lösenord. Rutiner med att byta lösenord bör införas att öka säkerheten och trygga den interna kontrollen. Lösenordsbyte bör ske regelbundet enligt fasta rutiner.

Kontanthantering

Det finns väl inarbetade rutiner kring hanteringen av kontanter och redovisning sker enligt givna riktlinjer. Det finns dokumentation som beskriver rutinerna kring detta, dock är dessa olika på varje granskningsställe. Man bör i möjligaste mån upprätta ett dokument med rutinbeskrivning av kontanter/kassasystem som är heltäckande. Den interna kontrollen i kontanthanteringen är tillräcklig.

Prishantering

Prislista för biljetter, souvenirer och stadsvandringar uppdateras av systemadministratören på respektive ställe med underlag på aktuella inköpspriser och godkännande av närmsta chef. Priser uppdateras som regel en gång per år och detta enligt beslut av systemadministratören som även är kassaredovisningsansvarig på respektive ställe. I kassasystemet finns kontroller som säkerställer automatisk prissättning vid försäljning. Syftet med dessa kontroller är att minimera risken för manuella fel. Den interna kontrollen är tillräcklig.

Makuleringar

Makuleringar av försäljning är inte möjlig att göra i kassasystemet. Däremot kan återköp utföras där returkvittot alltid skall sparas och redovisas. Återköpen dokumenteras särskilt vilket redovisas separat med dagrapporten som skickas till förvaltningens ekonomiansvarige. Den interna kontrollen är tillräcklig.

Behandlingshistorik

De programmeringar och inställningar som görs i ett kassaregister utgör behandlingshistorik. Av behandlingshistoriken ska framgå när ändringar har skett och vilka dessa är. Granskningen visar att behandlingshistorik och systemdokumentation saknas.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Enligt revisionskontorets bedömning finns fungerande kassa- och kontanthanteringsrutiner men det kan samtidigt noteras att den interna kontrollen bör stärkas inom vissa områden.

Styrelsens internkontrollplan

Kommunstyrelsen har utifrån en väsentlighets- och riskanalys fastställt en internkontrollplan för den egna verksamheten och KF/KS kansli. Analysen har utvecklats, jämfört med föregående år, och omfattar enligt revisionskontorets bedömning processer som är väsentliga för verksamheten.

Resultatet av genomförda egenkontroller redovisas i årsredovisningen för 2009. Kontroller har genomförts i enlighet med planen. När det gäller kontroll av inköpsrutiner har denna påbörjats men inte slutförts.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Enligt revisionskontorets bedömning har stadsledningskontoret genomfört relevanta kontroller. Där brister har identifierats har förslag till åtgärder redovisats.

Efter genomförda egenkontroller har kommunstyrelsen fått en bra bild över vilka av de granskade rutinerna som har tillräcklig intern kontroll samt vilka rutiner som behöver utvecklas.

3.3 Representation

En granskning av bokförd representation har via stickprov genomförts under 2009. Granskningen omfattade 60 verifikationer som avsåg extern representation samt 50 verifikationer som avsåg intern representation. Vidare har 30 verifikationer som avsåg kostnader för kurser och konferenser granskats.

Revisionskontorets kommentarer

Efter genomförd granskning kan revisionskontoret konstatera att rutinerna fungerar tillfredsställande. Endast ett fåtal verifikationer saknar uppgift om deltagare eller syfte. Revisionskontorets bedömning är att den interna kontrollen för dessa rutiner är tillräcklig.

4 Styrelsens bokslut och räkenskaper

I detta avsnitt redovisas om styrelsens bokslut och delårsrapport är rättvisande samt om räkenskaperna är upprättade i enlighet med den kommunala redovisningslagen, god redovisningssed och stadens regler och anvisningar.

Revisionskontorets bedömning och kommentarer

Sammanfattningsvis bedömer revisionskontoret att kommunstyrelsens bokslut och räkenskaper för år 2009 är rättvisande.

5 KF/KS Kansli

Kansliet redovisar följande budgetutfall och avvikelser år 2009.

Mnkr	Budget 2009	Utfall	Bokslut 2009	Avvikelse	Budget- avvikelse 2008
Driftbudget Verksamhet					
Kostnader	17,6	17,7	-0,1	-0,6%	-0,5
Intäkter	3,7	4,5	0,8	21,6%	0,3
Verksamhetens nettokostnader	13,9	13,2	0,7	5,0%	-0,2

Kansliet redovisar en positiv nettoavvikelse med 0,7 mnkr. Intäkterna utgörs i huvudsak av ersättning från valnämnden för uthyrd personal. Avvikelsen förklaras främst av att kansliet erhållit ersättning från centrala anslag för nedlagda kostnader vid utveckling av e-tjänster.

Bokslutet är upprättat enligt stadens anvisningar. Periodisering av intäkter och kostnader har skett i tillräcklig omfattning och specifikationer finns i tillräcklig omfattning. Bokslut och räkenskaper för år 2009 är rättvisande.

Stefan Rydberg
Enhetschef

Mats Bergqvist
Revisor

BILAGA I

Revisionskontorets bedömningskriterier

Bedömning

För avsnitten 2 Nämndens resultat (avser kommunstyrelsen nedan) och 3 Styrning uppföljning och kontroll används följande bedömningar:

<i>Tillfredsställande/Tillräcklig</i>	Kriterierna är i allt väsentligt uppfyllda
<i>Inte helt tillfredsställande/</i> <i>Inte helt tillräcklig</i>	Brister finns som måste åtgärdas
<i>Oacceptabelt/Oacceptabel</i>	Väsentliga brister finns som måste åtgärdas omgående

För avsnitt 4 Nämndens bokslut och räkenskaper gäller följande bedömningar:

Rättvisande, Inte helt rättvisande eller Inte rättvisande

Nämndens resultat

Bedömningskriterier

Nämnden har uppnått kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer och föreskrifter som gäller för verksamheten. Verksamhetens resultat och resurser står i ett rimligt förhållande till varandra.

- Nämndens resultat följer fullmäktiges beslut om mål, uppdrag och budget.
- Nämnden har inom tilldelat anslag uppfyllt sina mål för verksamheten och uppnått i verksamhetsplanen angiven verksamhet.
- Nämndens verksamhet har bedrivits enligt lagar, föreskrifter, riktlinjer m m.

Styrning, uppföljning och kontroll

Bedömningskriterier

Nämndens system för styrning, uppföljning och kontroll bygger på en helhetssyn på den kommunala verksamheten samt säkerställer en ändamålsenlig verksamhet och bidrar till en god ekonomisk hushållning för staden, liksom en tillräcklig säkerhet inom nämndens organisation och verksamhet.

- Nämnden har ett system för styrning som ger förutsättningar för god ekonomi, effektiv verksamhet och kvalitet.
- Nämnden har en ändamålsenlig organisation med en tydlig fördelning av ansvar och befogenheter.
- Nämndens verksamhetsplan överensstämmer med fullmäktiges beslut om mål, uppdrag och budget. Nämnden har för varje verksamhetsområde fastställt mätbara/uppföljningsbara mål för ekonomi och verksamhet.
- Nämnden följer kontinuerligt och systematiskt upp ekonomi, verksamhet och kvalitet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
- Nämndens uppföljning ger en rättvisande och tillförlitlig information om ekonomi och verksamhet.
- Nämnden har ett system för intern kontroll för en effektiv och rättssäker verksamhet samt för att förebygga allvarliga fel och skador.

Nämndens bokslut och räkenskaper

Bedömningskriterier

Nämndens redovisning är upprättad i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed så att räkenskaperna ger en rättvisande bild av resultat och ställning.

- Nämndens bokslut är rättvisande.
- Nämndens räkenskaper är upprättade i enlighet med den kommunala redovisningslagen, god redovisningssed samt stadens regler och anvisningar.